

Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (1916 -1917) ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΤΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

ΣΟΥΚΟΥ ΕΒΕΛΙΝΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ

ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΩΘΗΣΗ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2016

“Αφού το Κράτος προέδωκε τα καθήκοντα του, υπολείπεται εις το Έθνος να επιχειρήση όπως επιτύχη το έργον, όπερ επεβάλλετο εις το Κράτος”

Ο ίδιος ο Ελευθέριος Βενιζέλος, μ' αυτές τις λέξεις που περιέχονται στην πρώτη προκήρυξη της Προσωρινής Κυβέρνησης, όχι μόνο προσδιορίζει το περιεχόμενο του “Εθνικού Διχασμού” αλλά ουσιαστικά αιτιολογεί την απόφαση του να ηγηθεί του κινήματος της Θεσσαλονίκης.

Η έκρηξη του Α΄ παγκόσμιου πολέμου πυροδότησε στην Ελλάδα αλυσιδωτές αντιδράσεις, εξαιτίας της ριζικής αντίθεσης των δύο ανώτατων πολιτειακών αρχόντων σχετικά με το ζήτημα της εισόδου της χώρας σ' αυτόν. Ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος ήταν υπέρμαχος της συμπαράταξης της χώρας στο πλευρό της Entente, αποσκοπώντας στην εδραίωση των κατακτήσεων και στην επέκτασή της. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος, θαυμαστής του γερμανικού μοντέλου, επιθυμούσε την “ουδετερότητα” (καθώς η ένταξη της Τουρκίας στην Κεντρική Συμμαχία καθιστούσε απαγορευτική τη συμμετοχή της Ελλάδας) γεγονός ασφαλώς που εξυπηρετούσε τα γερμανικά συμφέροντα.

Η προσωπική διαμάχη θα εξελιχθεί σε οξεία σύγκρουση πολιτειακών αντιλήψεων, κοινωνικών τάξεων, παλιών και νέων ιδεολογιών. Κορυφαία στιγμή της δραματικής περιόδου, του “Εθνικού Διχασμού”, είναι ο σχηματισμός της Προσωρινής Κυβέρνησης της Θεσσαλονίκης τον Σεπτέμβριο του 1916.

Ένα χρόνο νωρίτερα, ο Βενιζέλος έρχεται σε ευθεία ρήξη με το παλάτι και εξαναγκάζεται σε παραίτηση. Προκηρύσσονται εκλογές για τις 6 Δεκεμβρίου, από τις οποίες απείχε το κόμμα των Φιλελευθέρων, καταγγέλοντας ως αντισυνταγματική τη διάλυση της Βουλής από τον Κωνσταντίνο. Ουσιαστικά πλέον κυβερνούν ο βασιλιάς και οι σύμβουλοί του, με τη συναίνεση της μονομερούς αυτής εθνικής αντιπροσωπείας με πρωθυπουργό τον Στέφανο Σκουλουδη⁽¹⁾.

Την πολιτική ζωή σημαδεύουν κατατρεγμένες εξελίξεις, αναπόφευκτα συνδεδεμένες με τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις των μεγάλων δυνάμεων. Η ουδετερότητα της χώρας είναι πλασματική αφού έχει μετατραπεί σε θέατρο παρασκηνιακών διπλωματικών διεργασιών, στρατιωτικών επιχειρήσεων, φιλοξενεί συμμαχικά στρατεύματα, βομβαρδίζεται η Θεσσαλονίκη, και η Βουλγαρία διεκδικεί εδάφη της.

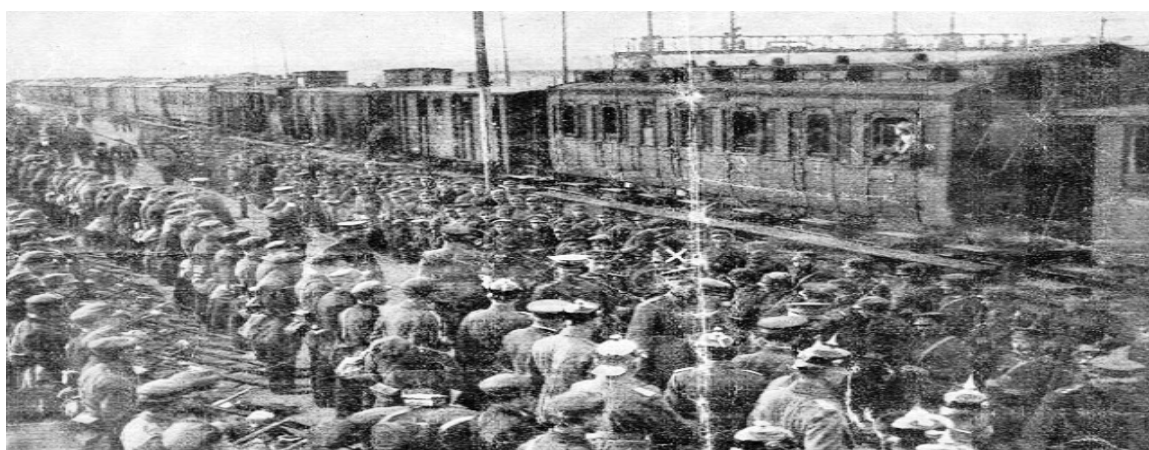
Η Κυβέρνηση χάνει σταδιακά κάθε έλεγχο των εξελίξεων, εγκλωβισμένη στις απαιτήσεις των Γερμανών με τους οποίους βρίσκεται σε συνεχείς συνεννοήσεις. Η αδιέξοδη πολιτική της επισφραγίζεται στις 13/26 Μαΐου με την παράδοση του

οχυρού Ρούπελ στους Βουλγάρους (τυπικά στους Γερμανούς που έστειλαν συμβολική δύναμη ιππικού), μιας συνοριακής θέσης εξαιρετικής στρατηγικής σημασίας. Η παράδοση προκάλεσε γενική κατακραυγή και στάθηκε για τον Βενιζέλο αφετηρία διαμόρφωσης των αποφάσεων του, “τον συντάραξε ώστε τον έβγαλε από την οδυνηρή αδράνεια”.⁽²⁾

Οι σύμμαχοι αντιδρούν άμεσα εγκαινιάζοντας μια σειρά παρεμβάσεων στην ελληνική διαμάχη. Ο αρχιστράτηγος των γαλλικών δυνάμεων Μωρίς Σαράιγ κηρύσσει την Θεσσαλονίκη σε κατάσταση πολιορκίας. Ο Ναύαρχος Darté de Fournier επιδίδει στην Κυβέρνηση τελεσίγραφο με το οποίο απαιτούσαν τερματισμό της επιστράτευσης, απομάκρυνση αριθμού αξιωματικών, άμεση διάλυση της Βουλής, προκήρυξη εκλογών και πιστή εφαρμογή της ουδετερότητας.⁽³⁾

Η αποστράτευση οδηγεί στη δημιουργία συνδέσμων επιστράτων, (παρακρατικών οργανώσεων που εμπνεύστηκε ο Ιωάννης Μεταξάς), που θα αποτελέσουν ουσιαστικά ιδιωτικό στρατό του βασιλιά και θα πρωταγωνιστήσουν σε πλήθος θλιβερών γεγονότων⁽⁴⁾.

Η αδέξια πολιτική του Κωνσταντίνου και η προσπάθεια να μην δυσαρεστήσει τους Γερμανούς, θα έχουν ως συνέπεια την κατάληψη της Καβάλας (30/8) από τους Βούλγαρους και την αμαχητί παράδοση του Δ' Σώματος Στρατού στους Γερμανούς που το οδήγησαν στο Γκαίρλιτς με ένα καθεστώς ιδιότυπης οικειοθελούς αιχμαλωσίας, σπάνιου στα παγκόσμια στρατιωτικά χρονικά. Η πολιτική της προσχηματικής ουδετερότητας κατέρρευε απειλώντας την ίδια την εδαφική ακεραιότητα της χώρας και όσα με αγώνες είχαν κερδηθεί⁽⁵⁾. Η κατοχή ελληνικού εδάφους συντάραξε όχι μόνο την κοινή γνώμη αλλά και τον ίδιο τον Βενιζέλο, ο οποίος ξεπερνώντας τους αρχικούς δισταγμούς του, αποφασίζει να ηγηθεί του κινήματος της “Εθνικής Άμυνας” που είχε ξεσπάσει στις 17/30 Αυγούστου στη Θεσσαλονίκη από φιλοβενιζελικούς αξιωματικούς, με επικεφαλής τους Συνταγματάρχη Ιππικού Παμικό Ζυμβρακάκη και Αντισυνταγματάρχη Πυροβολικού Μαζαράκη Κων/νο.⁽⁶⁾

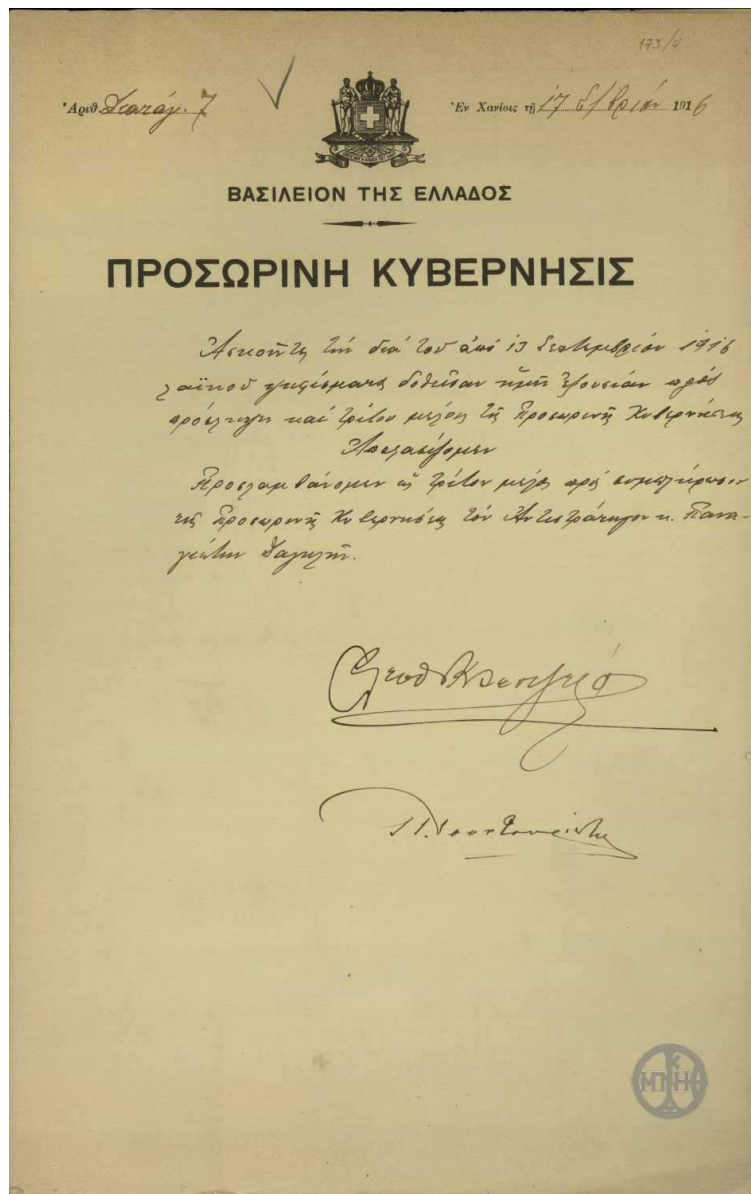
ΑΦΙΞΗ Δ' ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥ ΣΤΟ ΓΚΑΙΡΛΙΤΣ

Η στιγμή είχε φτάσει και δεν υπήρχε πια επιστροφή. Τα χαράματα της 13^{ης}/26^{ης} Σεπτεμβρίου ο Βενιζέλος μαζί με τον ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη και εκατό περίπου συναγωνιστές, επιβιβάζονται στα πλοία “Εσπερία” και “Ατρόμητος” με προορισμό τα Χανιά, όπου την επόμενη μέρα συγκροτείται επίσημα η Προσωρινή Κυβέρνηση. Η “Τριανδρία”, με την προσθήκη του στρατηγού Παναγιώτη Δαγκλή, εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 26-9/9-10. Στην Κυβέρνηση προσχώρησαν αμέσως Κρήτη, Λέσβος, Σάμος, Ικαρία, Χίος και αργότερα Κεντρική και Δυτική Μακεδονία.

ΥΠΟΔΟΧΗ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πρωταρχικός και ουσιώδης στόχος είναι η επίσημη συμπαράταξη στο πλευρό της Αντάντ και η κήρυξη πόλεμου στις Κεντρικές Δυνάμεις, για αυτό ο Βενιζέλος προσδιορίζει την Κυβέρνηση ως προσωρινή (διατηρείται άλλωστε ο τίτλος “Βασίλειον της Ελλάδος” στα επίσημα έγγραφα) και καθησυχάζει για τη στάση του απέναντι στο πολίτευμα: “Κατέβαλα πάσαν προσπάθειαν όπως εις το κίνημα ημών μη δοθεί χαρακτήρ ούτε άμεσου εμφύλιου πολέμου, ούτε προπαντών αντιδυναστικού κινήματος. Εφρόντισα εν Κρήτη ακόμη να διακηρύξω ότι είμεθα έτοιμοι και κατά την ύστατην ταύτην στιγμήν, εάν το στέμμα θέλη να ακολουθήση την υπό τον Έθνους χαραχθείσαν πολιτικήν, να γίνωμεν ουραγοί του στέμματος”⁽⁷⁾

Β.Δ. ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΤΡΙΤΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

(ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΔΑΓΚΛΗ)

Η Κυβέρνηση έπρεπε χωρίς χρονοτριβή να συγκροτήσει στρατό, να εξασφαλίσει χρηματοδότηση και να πετύχει τη διπλωματική της αναγνώριση. Αμέσως (1/13-10) υποβάλλει στους πρόξενους της Αντάντ σχετικό αίτημα και στις 20/10 (διάσκεψη της Βουλώνης) αποφασίζεται η de facto αναγνώριση με ηθική και υλική υποστήριξη, άρση του αποκλεισμού των περιοχών που είχαν προσχωρήσει στο κίνημα, αποστολή διπλωματικών αντιπροσώπων στη Θεσσαλονίκη και χορήγηση δανείου 10 εκατ. φράγκων.

Άμεση προτεραιότητα δόθηκε στη συγκρότηση αξιόμαχου στρατού, έργο δυσχερές χωρίς αξιοσημείωτα αποτελέσματα αρχικά, εξαιτίας της έλλειψης απαιτούμενων υλικών μέσων αλλά και της απροθυμίας του πληθυσμού να ανταποκριθεί στην επιστράτευση. Η Προσωρινή Κυβέρνηση είχε αποφασίσει να συγκροτήσει πέντε μεραρχίες (Σερρών, Αρχιπελάγους, Κρήτης, Κυκλάδων και Θεσσαλονίκης) και πέτυχε, μέχρι το Νοέμβριο, να συγκροτήσει τα δύο πρώτα συντάγματα. Οι μεραρχίες Αρχιπελάγους και Κρήτης μεταφέρθηκαν την άνοιξη του 1917 στη Θεσσαλονίκη όπου και εξοπλίστηκαν. Τον Μάιο (1/14), σημειώνεται η πρώτη σημαντική στρατιωτική επιτυχία με την κατάληψη του λόφου του Ραβινέ. Τον Ιούνιο η δύναμη του ανερχόταν σε 1.497 αξιωματικούς και 53.271 οπλίτες⁽⁸⁾. Εξάλλου, η Χωροφυλακή, αποτελούμενη κυρίως από Κρητικούς, διέθετε 274 αξιωματικούς και 5.361 οπλίτες.

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΗΜΑΙΑΣ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΣΕΡΡΩΝ

Στον αντίποδα οι σύμμαχοι θα συνεχίσουν τις συνομιλίες με την Αθήνα ασκώντας μια επιπόλαιη συμβιβαστική πολιτική, συχνά με προκλητικές και αψυχολόγητες μεθόδους. Η αιφνιδιαστική συμφωνία Κωνσταντίνου-Βένιζελου (μυστικού απεσταλμένου του Γάλλου πρωθυπουργού, Briand) για παράδοση όλου του πολεμικού υλικού και τη δέσμευση ότι η προσωρινή Κυβέρνηση δεν θα αναγνωριζόταν επίσημα, θορυβεί τον Βενιζέλο. Αντιδρά δυναμικά καταλαμβάνοντας την Κατερίνη (20/10-2/11) με επακόλουθο τη δημιουργία ουδέτερης ζώνης στα βόρεια σύνορα της Θεσσαλίας. Η Ελλάδα ήταν πια γεωγραφικά χωρισμένη στα δύο. Η προσωρινή Κυβέρνηση γίνεται αισθητός και υπολογίσιμος παράγοντας και λίγες μέρες αργότερα –πιστή στον σκοπό της- θα κηρύξει τον πόλεμο στη Βουλγαρία και στη Γερμανία.⁽⁹⁾

Οι υπαναχωρήσεις της Αθήνας από τη συμφωνία με τον Βένιζελου θα καταλήξουν στην επίδοση νέου τελεσιγράφου από τον Φουρνιέ για την παράδοση του πολεμικού υλικού. Ο Κωνσταντίνος θα αρνηθεί και τα συμμαχικά αγήματα αποβιβάζονται στην Αθήνα με σκοπό να καταλάβουν στρατηγικά σημεία της πόλης αλλά δέχονται απροσδόκητη επίθεση από τον βασιλικό στρατό και τους επίστρατους. Σε απάντηση ο συμμαχικός στόλος βομβαρδίζει την πρωτεύουσα. Η έκρυθμη κατάσταση κορυφώνεται την επόμενη μέρα με πρωτοφανείς διώξεις και επιθέσεις εναντίον επώνυμων και ανώνυμων βενιζελικών “προδοτών”, δολοφονώντας, κακοποιώντας, ληστεύοντας και φυλακίζοντας εκατοντάδες από αυτούς. Με το ανάθεμα (12-25/12) του Βενιζέλου στο οποίο συμμετείχε και η επίσημη Εκκλησία με επικεφαλής τον μητροπολίτη Αθηνών Θεόκλητο, ο σκοταδισμός και η τρομοκρατία θα φτάσουν στο απόγειο τους.⁽¹⁰⁾

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΑΠΟΒΙΒΑΣΗ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Η επιβολή αποκλεισμού των παραλίων καταδικάζει τους παλαιοελλαδίτες σε νέες στερήσεις. Ο βασιλιάς μετά από διαδοχικές συμμαχικές διακοινώσεις (1,18,26 Δεκεμβρίου και 1/1/1917), θα υποκύψει τελικά την ύστατη ώρα αποδεχόμενος όλους τους όρους, εξασφαλίζοντας έτσι ολιγόμηνη παράταση ζωής⁽¹¹⁾.

Μέσα σε αυτό το δραματικό περιβάλλον, τον χρόνο να πιέζει ασφυκτικά και αντιμέτωπη με κρίσιμα διακυβεύματα η προσωρινή Κυβέρνηση δεν περιορίστηκε μόνο σε ένα διπλωματικό μαραθώνιο αλλά προσπάθησε να παράξει κυβερνητικό έργο, να οργανώσει δομές, να προωθήσει μεταρρυθμίσεις. Χωρίς κυβερνητικό οργανισμό και χωρίς οργανωμένη οικονομία, νομοθετούσε χωρίς Βουλή, με νομοθετικά διατάγματα, που δημοσιεύονταν στην “Εφημερίδα της Προσωρινής Κυβέρνησης”. Στις 29 Σεπτεμβρίου και 3 Οκτωβρίου 1916 διόρισε ως Υπουργούς Στρατιωτικών και Εξωτερικών αντίστοιχα τον Υποστράτηγο Εμμανουήλ Ζυμβρακάκη και τον Νικόλαο Πολίτη. Στις 6 Οκτωβρίου στις συσταθείσες με το Διάταγμα 81/6.10.1916 Ανώτατες Διευθύνσεις διόρισε εξομοιούμενους προς Υπουργούς τους Συμβούλους: Δικαιοσύνης Δημήτριο Δίγκα, Οικονομικών Μιλτιάδη Νεγρεπόντη, Εσωτερικών Θεμιστοκλή Σοφούλη, Δημοσίας Εκπαιδύσεως Γεώργιο Αβέρωφ, Εθνικής Οικονομίας Θαλή Κουτούπη, Συγκοινωνίας Αλέξανδρο Κασσαβέτη, Προμηθείας και Κατανομής Τροφίμων Λεωνίδα Εμπειρικό, Περιθάλψεως Οικογενειών Επιστράτων και Προσφύγων Σπυρίδωνα Σίμο, Δημοσίων Κτημάτων και Εσωτερικού Αποικισμού Ανδρέα Μιχαλακόπουλο. Ο Υπουργός Στρατιωτικών Εμμανουήλ Ζυμβρακάκης παραιτήθηκε στις 6-12-1916 και ανέλαβε καθήκοντα Υπουργού Στρατιωτικών ο Κωνσταντίνος Μηλιώτης Κομνηνός.

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
Η ΟΠΟΙΑ ΕΚΗΡΥΞΕ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ
Προετοιχούμενα υπό τῶν φίλων τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ

Η ανάγκη εξεύρεσης δημοσίων εσόδων από τη γεωργία, αξιοποίησης μεγάλων εύφορων εκτάσεων, εξασφάλισης των δικαιωμάτων του δημοσίου, και αποκατάστασης ακτημόνων, οδήγησε την Κυβέρνηση στη θέσπιση νομοθετημάτων “περί του αγροτικού ζητήματος”. Εισηγητής ο Ανδρέας Μιχαλακόπουλος, υπουργός αρμόδιος για τον εποικισμό και τα δημόσια κτήματα. Με τα διατάγματα 2468,2469,2466,2467 ρυθμίζονται τα ζητήματα των δημοσίων γαιών, θεσπίζεται η διαδικασία απαλλοτρίωσης αγροτικών ακινήτων προκειμένου να εγκατασταθούν “ακτήμονες γεωργοί ή ομογενείς πρόσφυγες”, καθιερώνεται η δυνατότητα του κράτους να παραχωρεί σε καλλιεργητές κτήματα του προκειμένου να σχηματιστούν μικρές ιδιοκτησίες και τέλος θεσπίζεται η παροχή υλικής ανταμοιβής (κτήματα στη Μακεδονία) στους αξιωματικούς και στρατιώτες της Εθνικής Άμυνας. Οι δραστικές αυτές αποφάσεις – αν και υλοποιούνταν με αργό ρυθμό- συνοδεύτηκαν από την ίδρυση για πρώτη φορά υπουργείου Γεωργίας αμέσως μετά την κάθοδο της Κυβέρνησης στην Αθήνα.⁽¹²⁾

Συστάθηκε επίσης διεύθυνση εργασίας, ιδρύθηκε εργατικό κέντρο στη Θεσσαλονίκη προχώρησε τέλος σε χάραξη και εκτύπωση σειράς γραμματοσήμων με την επιγραφή “ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ” .

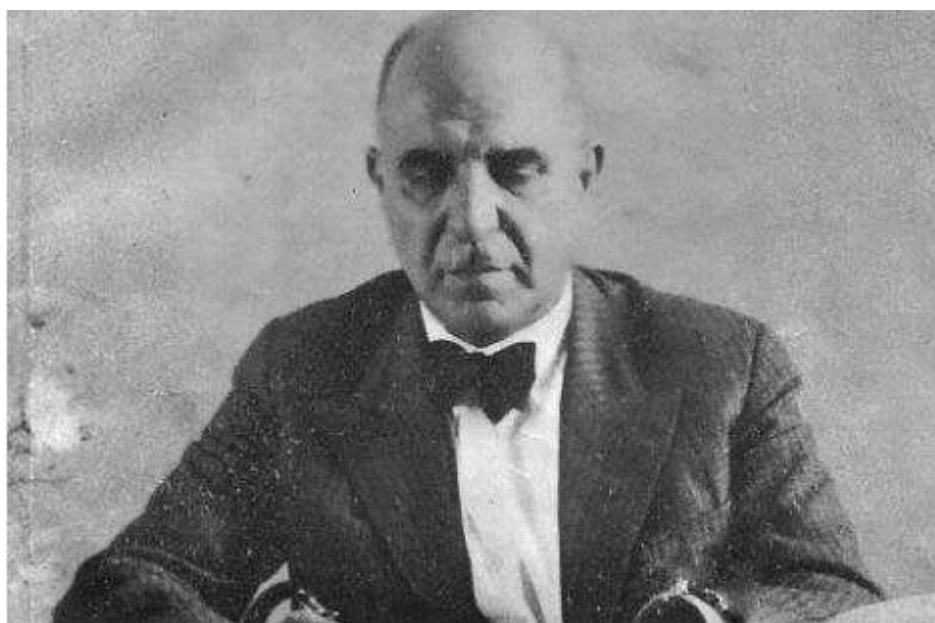

Τέλος Απριλίου πραγματοποιήθηκε η συνέλευση της Ιεραρχίας των Νέων Χωρών (μετά την εκπεφρασμένη επιθυμία του Βενιζέλου στον Θεσσαλονίκης Γεννάδιο για

σχηματισμό αυτόνομης εκκλησιαστικής εξουσίας) όπου μεταξύ άλλων αποφασίστηκε η σύσταση του διοικητικού οργάνου τους, με την ονομασία “Εκκλησιαστικόν Αρχιερατικόν Συμβούλιον” (ΕΑΣ), που “θα ακολουθή τας εμπνεύσεις της Εθνικής Κυβερνήσεως”.⁽¹³⁾

Τον Μάιο νομοθετείται Γλωσσοεκπαιδευτική Μεταρρύθμιση, η οποία προέβλεπε την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας για τις 4 πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου (Ν.Δ 2585/11-5-1917.Φ.Ε. της Προσωρινής Κυβέρνησης 96/30-5-1917). Το διάταγμα όριζε ως προϋπόθεση έγκρισης των διδακτικών βιβλίων την απλότητα της γλώσσας η οποία πρέπει να είναι η κοινή καθομιλουμένη, απαλλαγμένη από ιδιοματισμούς και αρχαϊσμούς και τη σαφήνεια του ύφους. Συντάκτης της αιτιολογικής έκθεσης του διατάγματος (το οποίο απηχεί τις απόψεις του Εκπαιδευτικού Ομίλου), ήταν ο Δημήτρης Γληνός ο οποίος έχει οριστεί πρόεδρος του τριμελούς εκπαιδευτικού συμβουλίου από τον Βενιζέλο.⁽¹⁴⁾

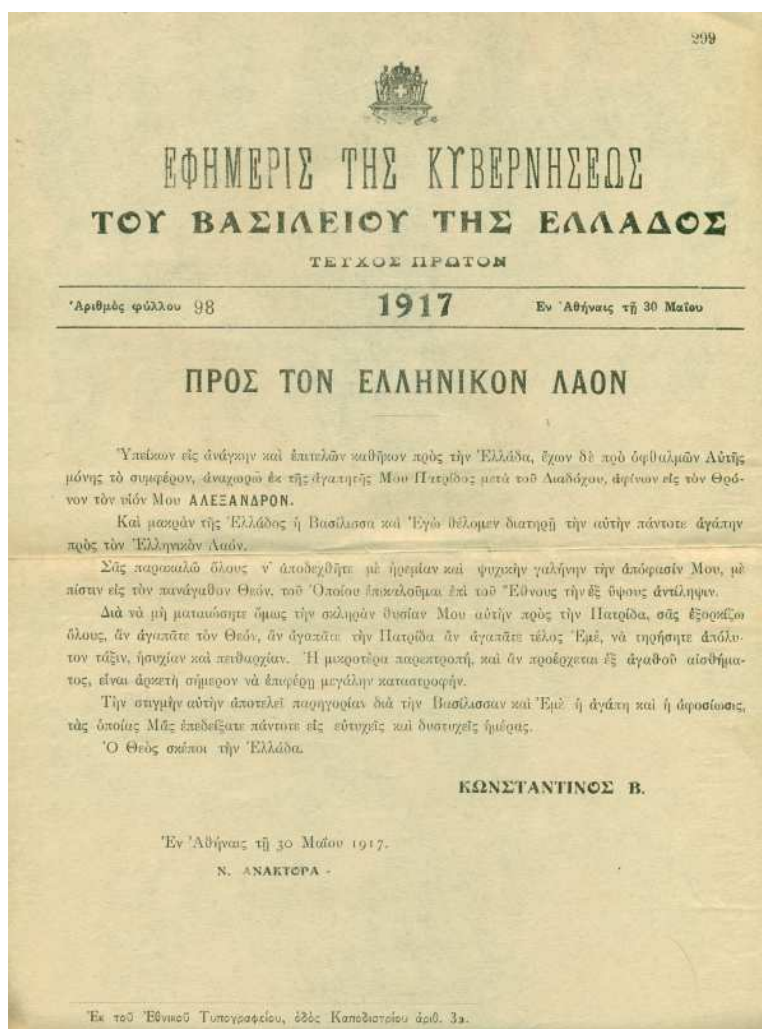
Μεταξύ των άλλων, η Κυβέρνηση προχώρησε στην σύσταση “Ανωτάτης Διευθύνσεως Περιθάλψεως”, η οποία αποτέλεσε τον πρόδρομο του Υπουργείου Περιθάλψεως (7/1917) και στην ίδρυση του Νοσοκομείου Αφροδισίων και Δερματικών Νόσων Θεσσαλονίκης που μέχρι τις 20-03-1917 διοικούσε και συντηρούσε ο Δήμος Θεσσαλονίκης, και το οποίο στη συνέχεια με το Ν.Δ. 1799 (ΦΕΚ 63/17) έγινε Δημόσιο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΛΗΝΟΣ

Η σταδιακή μεταστροφή των συμμάχων που ξεκίνησε από τα Νοεμβριανά ολοκληρώνεται το 1917, όταν η διεθνής συγκυρία (κυβερνητική αλλαγή στη Γαλλία, πτώση του τσαρικού καθεστώτος και η είσοδος της Αμερικής στον πόλεμο) θα καθορίσει την τελική λύση του ελληνικού ζητήματος με τον εξαναγκασμό του Κωνσταντίνου σε παραίτηση.

Πραγματικά, στις 29/5-11/6 ο Γάλλος γερουσιαστής Ζονάρ ως “ύπατος αρμοστής”, αξιώνει με τελεσίγραφο την παραίτηση Κωνσταντίνου, υπέρ ενός από τους γιούς του, εκτός του γερμανόφιλου πρωτότοκου Γεωργίου. Με διάγγελμα του ο βασιλιάς (30/5-12/6), χωρίς τυπικά να παραιτείται των δικαιωμάτων του από τον Θρόνο, ορίζει διάδοχο τον δευτερότοκο Αλέξανδρο, ουσιαστικά ως τοποτηρητή. Την αποδοχή του τελεσίγραφου ακολούθησε η άμεση άρση του αποκλεισμού.

ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ο νέος βασιλιάς αναθέτει την πρωθυπουργία στον Βενιζέλο (αφού παραιτήθηκε ο Αλ.Ζαίμης) ο οποίος φτάνει στην Αθήνα από τον Πειραιά και ορκίζεται στα Ανάκτορα στις 14-27/6. Πρώτη πράξη της νέας Κυβέρνησης υπήρξε η κήρυξη πόλεμου εναντίον των Κεντρικών Δυνάμεων. Η ενιαία Ελλάδα μετά από μία ταραχώδη και επώδυνη πορεία θα τασσόταν στο πλευρό των νικητών.

Ιούνιος του 1917 ο Βενιζέλος φθάνει στον Πειραιά με το ΣΦΕΝΔΟΝΗ στην Ακτή Ξαθερίου.

0011

Η προσωρινή Κυβέρνηση μόλις είχε ολοκληρώσει την βραχύβια διαδρομή της και μέσα από δύσβατα μονοπάτια κατάφερε να επιτελέσει την αποστολή της. Λάθη, ατυχείς χειρισμοί, περιστατικά βίαιης στρατολόγησης, υποτονική αντίδραση σε αμφιλεγόμενες επιλογές των συμμάχων, υπήρξαν πράγματι. Η Κυβέρνηση αυτή όμως δεν κρίνεται ως μεμονωμένο γεγονός, αυτοτελές ιστορικό επεισόδιο καθώς συμπυκνώνει όλα όσα ο επώδυνος “Εθνικός Διχασμός” έφερε στην επιφάνεια και ως απότοκο του αναπόφευκτα εμφανίζει και κάποιες από τις παθογένειες του. Ακόμα και σε αυτή την θυελλώδη περίοδο όμως, ο Βενιζέλος υπηρέτησε ως άοκνος εργάτης την πολιτική, τις ιδέες και το όραμα του, για μια σύγχρονη μεγάλη Ελλάδα δρώντας πάντα με κριτήριο το εφικτό, το πραγματοποιήσιμο. Με αξιοθαύμαστη προσαρμογή στις ευρύτερες συνθήκες, οξυδερκή δυνατότητα να προσεγγίζει ρεαλιστικά κάθε είδους πρόβλημα και με συνείδηση του ρόλου του, έγινε σημαιοφόρος της εθνικής ανάταξης.

Ισορροπώντας αριστοτεχνικά ανάμεσα στον ιδεαλισμό και στον ρεαλισμό κατάφερε όχι μόνο να αγωνιστεί για τον υψηλό πολιτικό του στόχο, αλλά ακόμα, και κάτω από εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες, να παράξει έργο σε καίριους τομείς της οργάνωσης του κράτους, παρακαταθήκη πολύτιμη στη μελλοντική ανασυγκρότηση της χώρας. Σε μια Ελλάδα, με δύο κυβερνήσεις, δύο ηγέτες, δύο πολιτικές και τον λαό στα χαρακώματα της πολιτικής μισαλλοδοξίας, δυσάρεστη και επαχθή κληρονομιά για πολλές δεκαετίες, η προσωρινή Κυβέρνηση χαρακτηρίστηκε και ταυτίστηκε με την σπαρακτική προσπάθεια για την επανάκτηση της χαμένης εθνικής αξιοπρέπειας. Αναμφίβολα, όπως ο ίδιος με περισσή ειλικρίνεια, διαπιστώνει *“Η Ελλάς του 1917 ούτε εδαφικώς, ούτε ψυχικώς, ούτε οικονομικώς, ούτε στρατιωτικώς, ούτε πολιτικώς ομοιάζει προς την Ελλάδα του 1915... και όμως ...η αισιοδοξία μου δεν με απολείπει... Το έθνος γνωρίζει ότι ουδέποτε υπεσχέθην εις αυτό ανέφικτα πράγματα. Το έθνος γνωρίζει ότι ουδέποτε υπήρξα κατώτερος των προς αυτό επαγγελιών μου.”*⁽¹⁵⁾

Με τη συμπλήρωση εκατό χρόνων από την προσωρινή Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης, αν κάτι παραμένει αδιαμφισβήτητο και ακλόνητο στην ιστορική μας μνήμη και συνείδηση, είναι αυτό ακριβώς... το Έθνος γνωρίζει, αναγνωρίζει και θα τιμά στο διηνεκές.....

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Μαυρογορδάτος Γιωργος, 1915 ο Εθνικός Διχασμός, σε. 75-76.
2. Μαυρογορδάτος Γιωργος, 1915 ο Εθνικός Διχασμός, σελ.82.
3. Βεντήρης Γεώργιος, Η Ελλάς του 1910-1920, σελ.144.
4. Βεντήρης Γεώργιος, Η Ελλάς του 1910-1920, σελ.146-148.
5. Βεντήρης Γεώργιος, Η Ελλάς του 1910-1920, σελ.167 κ.εξ.
6. Μαυρογορδάτος Γιωργος, 1915 ο Εθνικός Διχασμός, σελ.90.
7. Πετρίδης Παύλος, Η προσωρινή Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης απέναντι στο αίτημα για ριζικές πολιτειακές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις.
8. Μαυρογορδάτος Γιωργος, 1915 ο Εθνικός Διχασμός, σελ.108.
9. Μουρέλος Γ. , Η προσωρινή Κυβέρνηση Θεσσαλονίκης και οι σχέσεις της με τους συμμαχους, σελ.155-156.
10. Θεοδόσιος ΑΘ. Τσιρώνης, Ο πολιτικός λόγος και ρόλος της Εκκλησίας της Ελλάδος, σελ. 50-51.
11. Μουρέλος Γ. , Η προσωρινή Κυβέρνηση Θεσσαλονίκης και οι σχέσεις της με τους συμμαχους, σελ .158-159.
12. Χεκμογλου Ευάγγελου, Η αγροτική μεταρρύθμιση της Τριανδρίας, σελ.105 κ. εξ.
13. Θεοδόσιος ΑΘ. Τσιρώνης, Ο πολιτικός λόγος και ρόλος..., σελ. 58-60.
14. Θέματα νεότερης και σύγχρονης ιστορίας από τις πηγές, Γ'λυκειού, σελ.356-357.
15. Μαυρογορδάτος Γιωργος, 1915 ο Εθνικός Διχασμός, σελ.118.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βεντήρης Γεώργιος, Η Ελλάς του 1910-1920, Ιστορική μελέτη, τ. Β΄, Ίκαρος, Αθήναι 1970 (β΄ έκδ.).
2. Βερέμης Θ., Ο Ελευθέριος πίσω από τον Βενιζέλο, Καθημερινή, Αθήνα 2014
3. Γαρδίκια Κατσιαδάκη Ελένη (επιστ. επιμ.), Στα χρόνια του Βενιζέλου: Εσωτερική & εξωτερική πολιτική – Οικονομία – Εκπαίδευση – Πολιτισμός, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών & Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος» - ΥΠ.Ε.Π.Θ., Αθήνα 2010.
4. ΕΛΛΑΣ, Η ιστορία και ο πολιτισμός του ελληνικού έθνους από τις απαρχές μέχρι σήμερα, Τόμος δεύτερος, Εκδοτικός οργανισμός Πάπυρος
5. Εμείς οι Έλληνες, Πολεμική ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας, Ατόμος, ΣΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟ (Γ. ΜΟΥΡΕΛΟΣ), Η Ελλάδα στην δίνη του Α΄παγκοσμίου πολέμου, Αθήνα 2008
6. Θέματα νεότερης και σύγχρονης ιστορίας από τις πηγές, Γ΄λυκείου, δέσμη γ΄-δ΄, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1996
7. Θεοδόσιος ΑΘ. Τσιρώνης, Ο πολιτικός λόγος και ρόλος της Εκκλησίας της Ελλάδος (1912-1940), ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ, Θεσσαλονίκη 2007
8. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΕ΄, Αθήνα 2000 (β΄ έκδ.).
9. Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, τ. 6ος, ΤΑ ΝΕΑ, Αθήνα 2003.
10. Κανδαράκης Γ., Καρτσάκης Δ., Μανωλάκης Κ., Εκπαιδευτικός φάκελος Ελευθέριος Βενιζέλος. Στα βήματά του ..., β΄ έκδ., Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών & Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος» - ΥΠ.Ε.Π.Θ., Αθήνα-Χανιά 2008.
11. Μαυρογορδάτος Γιώργος, 1915 ο Εθνικός Διχασμός, εκδ.Πατάκη, Αθήνα 2015
12. Μουρέλος Γ., Η προσωρινή Κυβέρνηση Θεσσαλονίκης και οι σχέσεις της με τους συμμάχους, Μνήμων, τόμος Η΄, Αθήνα 1980-1982.
13. Ο Εθνικός Διχασμός και η κρίση των θεσμών, Περ. Ιστορικά θέματα, τ.12
14. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ως πολιτικός και διπλωμάτης, Περ. Ιστορία, τ.6, Δεκέμβριος 1968
15. Πετρίδης Παύλος, Η προσωρινή Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης απέναντι στο αίτημα για ριζικές πολιτειακές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, στο Η Θεσσαλονίκη μετά το 1912, Πρακτικά Συμποσίου, 1-3 Νοεμβρίου 1985, Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 1986, σ. 131-139
16. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Ιστορία του Νεότερου & του Σύγχρονου Κόσμου (από το 1815 έως σήμερα),

Γ΄ Τάξη Γενικού Λυκείου & Δ΄ Τάξη Εσπερινού Λυκείου Γενικής Κατεύθυνσης,
ΟΕΔΒ, Αθήνα.

17. Χεκίμογλου Ευάγγελου, Η αγροτική μεταρρύθμιση της Τριανδρίας, Ε ιστορικά

18. greekstamp.blogspot.gr

19. pireorama.blogspot.gr

20. www.army.gr

21. www.et.gr

22. www.ggk.gov.gr

23. www.nadn.gr

24. www.venizelosarchives.